www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Modeling the Impact of Learning Environment and Professor-Student Rapport on Professional Identification of Medical Students

Hossein Taqavi [1] , Hojjat Layegh [2], Hassan Baskooh Ajirloo [3]

[1] Mohaghegh Ardabili University, Department of Educational Sciences
[2] Ardabil University of Medical Sciences.
[3] Educational Management, Mohaghegh Ardabili University

**Corresponding author: Hossein Taqavi, Mohaghegh Ardabili University, Department of Educational Sciences.*
Email: Taqavi2004@yahoo.com

Article Info

Keywords: *Learning environment, Professor-student rapport, Professional identification, Medical students.*

Abstract

Introduction: Professional identification as a social process in order to define the individual and the professional community of the individual is affected by different environmental, individual and institutional factors. The aim of this study was to identify a model for examining the role of learning environment and professor-student rapport in predicting the professional identification of medical students.

Method: This research is descriptive and correlational in terms of applied purpose and in terms of data collection. The statistical population included all students of Ardabil medical sciences that by using Morgan table, 227 people were randomly selected as a sample. To collect information from spelling learning environment assessment questionnaires, Tucker and Melissa Key Levy, Wilson and Ryan (2010) and Waz and Izason (2008) academic identity were used, and t-test, correlation and structural equation modeling tests in LISREL and SPSS were used to answer the research questions.

Findings: Findings showed that the learning environment has a significant effect on the degree of teacher-student rapport and also through professor-student rapport on successful identification of students' professions and explains 0.185 changes in student identification behavior.

Conclusion: The findings of the present study indicate a significant contribution of the learning environment in predicting the professional identification of medical students through professor-student rapport. Therefore, it can be concluded that the learning environment through students' perceptions as well as students' participation has a significant effect on the successful identification of medical students.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۴، شماره ۶، ۱۴۰۰
صفحات: ۳۳۴-۳۴۳

مدل‌یابی تأثیر محیط یادگیری و توافق استاد- دانشجو بر هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان پزشکی

حسین تقوی*[۱]، حجت لایق[۲]، حسن باشکوه اجیرلو [۳]

[۱] گروه علوم تربیتی ، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی ،دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل،ایران
[۲] دانشگاه علوم پزشکی اردبیل،اردبیل ، ایران
[۳] گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی،دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل،ایران

*نویسنده مسوول: حسین تقوی، گروه علوم تربیتی ، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی ،دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل،ایران Taqavi2004@yahoo.com

چکیده

مقدمه: هویت‌یابی حرفه‌ای به‌عنوان یک فرایند اجتماعی در جهت تعریف فرد از خود و جامعه حرفه‌ای از فرد، متأثر از عوامل محیطی، فردی و نهادی متفاوتی است. مطالعه حاضر در این راستا با هدف شناسایی مدلی برای بررسی نقش محیط یادگیری و توافق استاد-دانشجو در پیش‌بینی هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان پزشکی انجام گرفت.

روش: این تحقیق ازنظر هدف کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان علوم پزشکی اردبیل بود که با استفاده از جدول مورگان در نهایت به‌صورت تصادفی تعداد ۲۲۷ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب و بررسی شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌های ارزیابی محیط یادگیری املا دی .تاکر و ملیسا کی .لوی، توافق استاد-دانشجوی ویلسون و رایان (۲۰۱۰) و منزلت هویت تحصیلی واز و ایزاکسیون (۲۰۰۸) استفاده شد و به‌منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق از آزمون‌های آماری تی، همبستگی و مدل‌سازی معادلات ساختاری در محیط LISREL و SPSS استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که محیط یادگیری بر میزان توافق استاد-دانشجو و همچنین از طریق توافق استاد-دانشجو بر هویت‌یابی موفق حرفه‌ای دانشجویان تأثیر معنادار دارد و ۰/۱۸۵ تغییرات رفتار هویت‌یابی دانشجویان را تبیین می‌کند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از سهم معنادار محیط یادگیری در پیش‌بینی هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان علوم پزشکی از طریق توافق استاد-دانشجو است. ازاین‌رو می‌توان نتیجه گرفت محیط یادگیری از طریق ادراکات دانشجویان و نیز مشارکت دانشجویان بر هویت‌یابی موفق دانشجویان علوم پزشکی تأثیر معناداری دارد.

واژگان کلیدی: محیط یادگیری، توافق استاد-دانشجو، هویت‌یابی حرفه‌ای، دانشجویان پزشکی

مقدمه

هویت همواره چالشی مهم در جوامع بشری بوده و از مفاهیم کلیدی پژوهش‌های اجتماعی است. هویت عبارت است از «آگاهی از اینکه فرد چه چیزی را و چرا انجام می‌دهد»[۱]. همچنین هویت را فرایندی خودجوش و پویا معرفی کرده‌اند که از توانایی‌ها، باورها و تجارب گذشته نشئت می‌گیرد [۲]. هویت حرفه‌ای(Professional identity) به‌عنوان «درک از خود حرفه‌ای» است مبتنی بر نگرش‌ها، باورها، عواطف، ارزش‌ها، انگیزه‌ها و تجارب، آگاهی مداومی که فرد از اینکه شخصی جدا و مجزا از دیگران است [۳] که حاصل تفسیر و بازتفسیر تجارب به‌صورت فرایندی مستمر بوده و در پاسخ به سؤال «من کیستم»، اما نه در لحظه بلکه هم‌اکنون و آینده، شکل می‌گیرد [۴]؛ این امر برای دانشجویان دارای دو بعد علمی و شخصی است. هویت علمی دانشجویان از طریق گرایش‌ها و نگرش‌ها و نیز تلاش‌ها و کنش‌های علمی دانشجویان شکل می‌گیرد. هویت شخصی نیز درک و تصوری است که دانشجو از خودش به‌عنوان یک کنشگر علمی و در محیط دانشگاهی به دست می‌آورد [۵].

در صورت نداشتن احساس هویت قوی در دانشجو نمی‌توانیم انتظار ایفای نقش دانشجویی صحیح را داشته باشیم و درنتیجه شاهد سردرگمی و رفتارهای از روی تقلید، پرهیز از تفکر انتقادی [۶]، عدم تمایل به تلاش برای تولید علمی و مشارکت و درگیری [۶ و۷]، بیگانگی تحصیلی(Academic alienation) [۸]، ضعف در روحیه علمی و اخلاق پرسش‌گری، روحیه همکاری و کار تیمی پایین، عدم خلاقیت، عدم اعتمادبه‌نفس برای پرورش اندیشه مستقل، مشارکت ناکافی در فرایند آموزشی، انفعال در یادگیری، ایستایی و غیرتأملی بودن در میان دانشجویان خواهیم بود [۶].

هویت حرفه‌ای امری ثابت و از قبل تعیین‌شده، تحت کنترل کامل خود و دارای یک فرایند نظام‌مند و منطقی نیست و شکل‌گیری آن نتیجه ارتباط بین کسانی است که در زمینه و شرایط اجتماعی، کنش متقابل داشته و زبان و فعالیت‌های پیوسته را تسهیم و تفسیر کرده و معانی خاصی به آن‌ها نسبت می‌دهند و متأثر از آموزش، نوع نظام آموزشی و محیط‌های یادگیری(Learning environment) [۴] است؛ بنابراین شناسایی محیط یادگیری و خصوصیات فضا و زمینه‌ای که آموزش و دیگر انواع تعاملات در جهت شکل‌گیری هویت در آن اتفاق می‌افتد، می‌تواند تصویر جامعی از وضعیت کلی آموزش و پیامدهای آن را ترسیم نماید [۹].

دو وجه مهم در محیط آموزشی به‌طورکلی عبارت‌اند از ویژگی استاد که شامل علاقه‌مندی به موضوع درسی و دانشجو و نیز توانایی در مشغول ساختن و درگیر نمودن دانشجو در تجربیات یادگیری است و ویژگی دیگر خصوصیات موقعیتی است که در آن فضای فیزیکی، اجرای برنامه و محیط و جو یادگیری دخالت دارند. در این میان، ویژگی استاد اهمیت بیشتری دارد [۱۰]. درنتیجه در کنار بعد فیزیکی یا مکانی که بر محیط یادگیری مترتب است، مناسبات استادان و پژوهشگران، ارتباطات دانشجویان با همدیگر و تعاملات آنان با استادان خود عنصر اساسی در ساختار محیط آموزشی می‌باشد [۱۱]. محیطی که دانشجویان جهت کسب آمادگی برای ورود به حرفه در آن تحصیل می‌کنند و مجموعه شرایطی که در محیط دانشگاه وجود دارد، بر آنچه که آنها باید دریافت کنند، چگونگی و چرایی دریافت تأثیر می‌گذارد در نتیجه محیط دانشگاهی و ارزیابی آن به‌واسطه تأثیر بر تجربیات دانشگاهیان بر هویت دانشگاهی مؤثر است [۱۲]. به نظر پاسکارلا محیط دانشگاه و ویژگی‌های ساختاری و سازمانی آن، بیشتر به‌طور غیرمستقیم و با میانجی تعاملات بین دانشجویان و اساتید و کیفیت تلاش دانشجو، بر پیامدهای شناختی مؤثر است [۶].

فرایند یاددهی و یادگیری اساساً امری تعاملی است و نقش استاد در تعاملات با دانشجویان به‌ویژه در علوم پزشکی بسیار برجسته می‌باشد [۱۳] و اساتید ازجمله مهمترین عاملان حرفه‌ای هستند که دانشجویان با آنها در تعامل‌اند [۱۴] و انجام فعالیت‌هایی در جهت اعتمادسازی [۱۳]، الگودهی، مربیگری، حمایتگری عاطفی و علمی [۱۴] از مهم‌ترین نقش‌هایی که یک استاد می‌تواند برای ارتقای محیط یادگیری ایفا کند.

توافق استاد- دانشجو(professor-student rapport) نوعی از فرایند درگیری علمی و تلفیق دانشجو در محیط دانشگاه است که بر یادگیری و رشد او تأثیرگذار است [۱۵ و۱۶] و از آن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد محیط یادگیری [۹] یادشده است که می‌تواند ارتباط تنگاتنگی با پیامدهای تحصیلی دانشجویان داشته باشد[۱۷] به‌طوری‌که دانشجویانی که رابطه خوبی را با استادشان تجربه کرده‌اند، رضایت بیشتری از حضور در کلاس و درگیری در فعالیت‌های تحصیلی گزارش کرده‌اند [۱۸]. دانشجویان از رفتار اساتید خود الگوبرداری می‌کنند و روش الگومحوری در ایجاد هویت حرفه‌ای در دانشجویان مؤثر است. تعاملات دوسویه ، میان دانشجویان با یکدیگر و یا دانشجویان با اساتید شکل می‌گیرد [۱۷].

اثربخشی چنین فرایندهای عاملی وابسته به کیفیت آنهاست که یکی از وجوه اصلی آن توافق استاد دانشجو است. توافق به رابطه‌ای اطلاق می‌شود که دوستانه و مراقبتی بودن مشخصه

اصلی آن است و با پیامدهای مثبتی همانند باورهای دانشجویان در مورد استاد و دوره آموزشی، انگیزش و یادگیری ادراک‌شده [۱۹]، رضایت بهتر از تجربه دانشگاهی [۲۰]، توافق دانشجویان با یکدیگر، مشارکت و یادگیری شناختی[۲۱]، و به‌تبع آن موفقیت تحصیلی، توسعه مهارت‌های تحقیقاتی و انتشاراتی و مهارت‌های فرادانشگاهی رابطه دارد.

نتایج مطالعات انجام‌شده قبلی در دانشگاه‌های علوم پزشکی، ادراکات دانشجویان از محیط آموزشی و ارتباط اساتید و دانشجویان در دانشگاه‌های مختلف، بسته به میزان در دسترس بودن اساتید [۲۲] ، درگیری دانشجو [۲۳]، مقطع تحصیلی و سطح تخصص [۲۴] و عوامل دیگری نظیر خصوصیات اساتید و دانشجویان متفاوت است [۶]؛ درگذشته اساتید توافق و تعامل بیشتری با دانشجویان خود داشتند و چالش‌های کمتری برای عملکرد حرفه‌ای وجود داشت، ولی امروزه میزان این تعاملات بین استاد و دانشجوی دوره پزشکی عمومی کاهش یافته است و موانع بسیاری برای عملکرد حرفه‌ای وجود دارد [۲۴].

شواهد تحقیقاتی نشان می‌دهد که باوجود اینکه هویت حرفه‌ای بیش از همه در دوره پزشکی عمومی شکل می‌گیرد، در این دوره‌ها رابطه مستمر و تنگاتنگ بین استاد و دانشجو وجود ندارد و بیش از دوره‌های عمومی به دوره‌های تخصصی و ارتباط با دستیاران تخصصی و فوق تخصصی بها داده می‌شود و ارتباط ضعیف و کوتاه دانشجویان با اعضای هیئت‌علمی مانع از کمک و راهنمایی گرفتن دانشجویان از اعضای هیئت‌علمی برای هدایت بازاندیشی‌شان بر تجارب بالینی‌شان می‌شود[۶]؛ با تمرکز بر چنین مسائلی تحقیق حاضر علاوه بر کیفیت چنین روابطی و مشخصاً توافق استاد دانشجو، در پی شناسایی مدلی برای بررسی اثرگذاری محیط یادگیری با میانجی‌گری توافق استاد-دانشجو بر هویت‌یابی دانشجویان است؛ در این راستا هم وضعیت محیط یادگیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، توافق اساتید و دانشجویان و وضعیت هویت پذیری دانشجویان پزشکی و هم روابط مستقیم و غیرمستقیم بین این متغیرها را بررسی می‌کند.

روش‌ها

تحقیق حاضر بر اساس نحوه گردآوری و تحلیل داده‌ها،کمی بوده و ماهیتاً توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه تحقیق حاضر متشکل از دانشجویان انترن و اکسترن رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل به تعداد ۷۰۰ نفر بوده که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۲۵۰ نفر با روش تصادفی به‌عنوان نمونه انتخاب و پرسشنامه‌ها در بین آن‌ها توزیع گردید. ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان به تفکیک وضعیت تحصیلی به ترتیب زیر است. داده‌ها با استفاده از ابزار کمی پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به محیط یادگیری از پرسشنامه ارزیابی محیط یادگیری استفاده شد؛ این ابزار توسط پاملا دی. تاکر و ملیسا کی. لوی توسعه داده‌شده است. اعتبار این پرسشنامه توسط استرانگ، دی پائولا و تاکر و دی پائولا و هوی [۲۵] تائید و برای استفاده در ارزیابی محیط‌های آموزشی توصیه‌شده است. میزان ضریب آلفای محاسبه‌شده در تحقیق حاضر جهت اطمینان از پایایی پرسشنامه، ۰/۸۹ حاصل شد.

برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به توافق استاد-دانشجو از مقیاس توافق استاد-دانشجوی ویلسون و رایان [۱۹] که توسط تنها، ارخودی و کارشکی [۲۶] ترجمه و هنجاریابی شده است استفاده گردید. تنها و همکاران [۲۶] روایی محتوایی پرسشنامه از طریق نظرخواهی از متخصصان آموزش ارزیابی و تائید کرده‌اند. نتایج تحلیل عاملی نیز بیانگر تبیین ۶۲/۱۵ درصد واریانس توسط دو عامل مشارکت دانشجویان و ادراکات اساتید بود. همچنین ضرایب آلفای محاسبه‌شده برای این دو زیر مقیاس به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۹۲ گزارش‌شده است. مقادیر حاصل از بررسی همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در این مطالعه برای ابعاد مشارکت دانشجویان و ادراکات اساتید به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۹۲ حاصل شد.

جهت جمع‌آوری داده‌های مربوط به هویت تحصیلی نیز از بعد هویت‌یابی موفق مقیاس منزلت هویت تحصیلی که توسط واز و ایزاکسون[۲۷] توسعه داده‌شده است، استفاده گردید. حجازی، امانی و یزدانی[۲۸] ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس را ارزیابی و تائید کرده‌اند. پایایی بعد مذکور در مطالعه ایشان، با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ گزارش شده است. در مطالعه حاضر نیز ضریب مذکور ۰/۹۰ حاصل شد که حکایت از قابلیت اطمینان بالای پرسشنامه دارد.

جدول شماره ۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

متغیرها		شاخص	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	کل
جنسیت	مرد	فراوانی	۱۸	۲۳	۱۷	۴۸	۲	۱۰۸
		درصد	۱۶/۷	۲۱/۳	۱۵/۷	۴۴/۴	۱/۹	۴۷/۸
	زن	فراوانی	۱۹	۲۶	۸	۶۲	۳	۱۱۸
		درصد	۱۶/۱	۲۲	۶/۸	۵۲/۵	۲/۵	۵۲/۲
دوره	انترن	فراوانی	۷	۱۸	۱۲	۵۸	۵	۱۰۰
		درصد	۷/۰	۱۸	۱۲	۵۸	۵/۰	۴۴/۲
	اکسترن	فراوانی	۳۰	۳۱	۱۳	۵۲	۰	۱۲۶
		درصد	۲۳/۸	۲۴/۶	۱۰/۳	۴۱/۳	۰/۰	۵۵/۸
کل		فراوانی	۳۷	۴۹	۲۵	۱۱۰	۵	۲۲۶
		درصد	۱۶/۴	۲۱/۷	۱۱/۱	۴۸/۷	۲۲	۱۰۰

نتایج

تحلیل داده‌های حاصل شده با استفاده از روش‌های پیش‌بینی‌شده انجام و نتایج حاصل‌شده در قالب جداولی که در ادامه آمده، ارائه‌شده است.

جدول شماره ۲: وضعیت متغیرهای پژوهش

مؤلفه‌ها	رشته	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	میانگین کل
محیط	انترن	۱/۰۰	۳/۰۰	۲/۲۱۳	۰/۴۹۰			
	اکسترن	۱/۰۰	۳/۰۰	۲/۲۰۵	۰/۴۷۲	-۰/۳۸۳	۰/۴۷۵	۲/۲۶
مشـــــــارکت	انترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۵۱۵	۰/۷۴۷			
دانشجویان	اکسترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۳۲۳	۰/۸۰۴	-۰/۲۱۶	۰/۴۷۱	۳/۴۱
ادراکات اساتید	انترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۸۵	۰/۹۱۱			
	اکسترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۵۶	۰/۷۶۶	-۰/۶۱۶	۰/۶۶۶	۳/۴۶
توافـق اســاتید و	انترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۹۷	۰/۷۸۸			
دانشجویان	اکسترن	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۴۰۲	۰/۷۲۵	-۰/۵۱۴	۰/۷۹۰	۳/۴۴
	انترن	۱/۰۰	۵۰/۰۰	۳۶/۶۴۳	۸/۴۴۲			
هویت موفق	اکسترن	۱/۰۰	۵۰/۰۰	۳۴/۸۲۵	۸/۱۴۹	-۰/۷۲۱	۰/۲۲۶	۳۵/۷۳

جدول شماره ۲- نشان می‌دهد که اکسترن‌ها به نسبت انترن‌ها (۲/۲۱ در مقابل ۲/۳۱)، احساس حمایت بیشتری از اساتید داشته و احساس بهتری نسبت به محیط خود دارند. البته نمره کل محیط یادگیری ازنظر دانشجویان ۲/۲۶ و بیانگر وضعیت نسبتاً نامساعد (پایین‌تر از حد متوسط) محیط یادگیری بوده است.

همچنین نتایج تحلیل نشان می‌دهد که میانگین حاصل‌شده برای مؤلفه مشارکت انترن‌ها (۳/۵۱) بیشتر از دانشجویان اکسترن (با میانگین ۳/۳۲) بوده است. در مؤلفه ادراکات اساتید نیز وضعیت مشابهی (۳/۴۸ در مقابل ۳/۴۶) حاکم است. میانگین کل توافق اساتید و انترن‌ها ۳/۴۹ و اکسترن‌ها ۳/۴۰ بوده است. این نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان انترن احساس توافق بیشتری با اساتید دارند. علاوه بر این میانگین کل ۳/۴۴ (از ۵) حاصل‌شده که نشان‌دهنده توافق نسبتاً بالای اساتید و دانشجویان پزشکی است.

در متغیر هویت‌یابی حرفه‌ای نیز نتایج تحلیل نشان می‌دهد که میانگین حاصل‌شده برای انترن‌ها ۳۶/۶۴ و اکسترن‌ها ۳۴/۸۲ بوده است. میانگین کل حاصل‌شده نیز برابر با ۳۵/۶۳ به‌دست‌آمده است. بنابراین دانشجویان فرایند هویت‌یابی موفقی را سپری کرده و به ارزش‌های حرفه‌ای پزشکی را به در حد بالایی تعهد پیداکرده و توانسته‌اند خودشان را با هنجارهای حرفه‌ای سازگار کنند؛ دراین‌بین انترن‌ها هویت‌یابی موفق‌تری داشته‌اند که با توجه به حضور بیشتر آن‌ها در محیط حرفه‌ای و تعامل بیشتر با پزشکان و قبول برخی مسئولیت‌های حرفه‌ای مورد انتظار بود. انحراف معیار نمرات انترن‌ها به‌جز در متغیر مشارکت دانشجویان در مابقی متغیرها بالاتر از اکسترن‌ها بوده

است و نشان می‌دهد پراکندگی نمرات آنها بیشتر است. مقادیر کشیدگی نیز بین ۰/۲۲۶ تا ۰/۷۹ و مقادیر چولگی نیز بین ۰/۲۱۶ و ۰/۷۲۱ حاصل‌شده است که نشان‌دهنده نزدیکی به توزیع نرمال است.

همبستگی بین متغیرهای تحقیق:

جدول شماره ۳- ماتریس همبستگی متغیرها

مقیاس	۱	۲	۳
۱- محیط یادگیری			
۲- مشارکت دانشجویان	۰/۲۴۲**		
۳ –ادراکات اساتید	۰/۳۶۵**	۰/۷۰۳**	
۴- هویت موفق	۰/۰۵۶	۰/۳۶۱**	۰/۳۳۶**

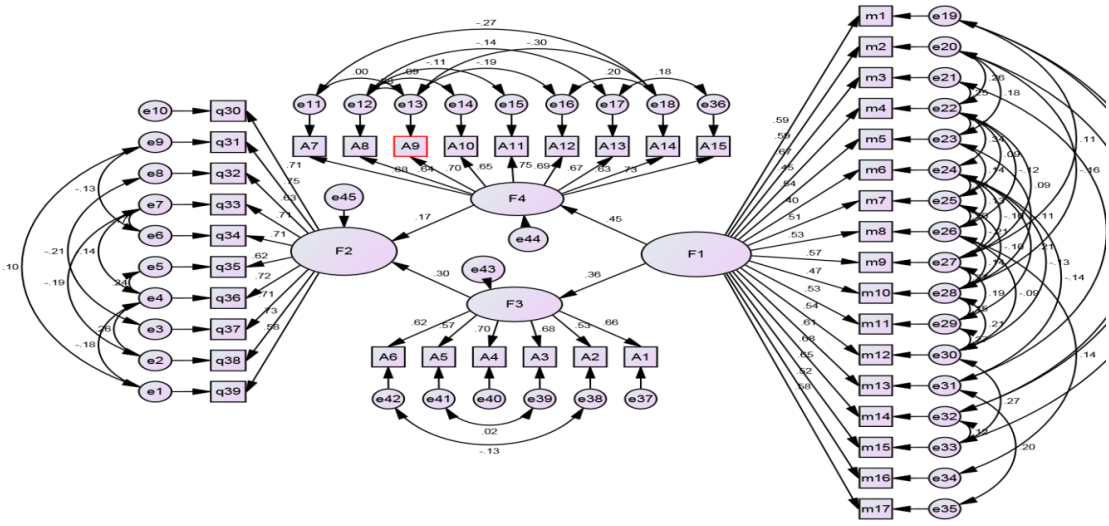
همبستگی بین محیط یادگیری، مشارکت دانشجویان و ادراکات اساتید با هویت‌یابی موفق دانشجویان به ترتیب برابر با ۰/۰۵۶ ۰/۳۶ و ۰/۳۳ حاصل‌شده است که نشان می‌دهد بین محیط یادگیری و هویت‌یابی موفق دانشجویان همبستگی معناداری وجود ندارد؛

اما همبستگی ابعاد توافق اساتید – دانشجویان با هویت‌یابی موفق دانشجویان مثبت و معنادار بوده است. علاوه بر این همبستگی بین حمایت محیطی با بعد مشارکت دانشجویان به‌اندازه ۰/۲۳ و معنادار و با ادراکات اساتید ۰/۳۶ و معنادار بوده است. بنابر یافته‌های حاصل‌شده بین محیط یادگیری و هویت‌یابی موفق رابطه‌ای مشاهده نمی‌شود. بدین‌جهت در بررسی نقش متغیرها رابطه غیرمستقیم این متغیر و نقش میانجی ابعاد توافق استاد–دانشجو در تبیین هویت‌یابی حرفه‌ای توسط محیط یادگیری تحلیل خواهد شد. جزئیات مربوط به همبستگی متغیرها در جدول شماره ۳ ارائه‌شده است.

جدول شماره ۴ – ضرایب رگرسیونی

متغیرها	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد	خطای استاندارد	مقادیر بحرانی	معناداری
محیط یادگیری و ادراکات اساتید	۷۵۹.	۴۴۵.	۱۵۰.	۰۵۵.۵	***
محیط یادگیری و مشارکت	۵۴۷.	۳۶۲.	۱۳۳.	۱۱۳.۴	***
ادراکات اساتید و هویت موفق	۱۴۹.	۱۶۷.	۰۶۵.	۲۹۳.۲	۰/۰۲۲
مشارکت دانشجویان و هویت موفق	۳۰۶.	۳۰۴.	۰۸۲.	۷۳۶.۳	***

همان‌گونه در جدول شماره ۴ نشان داده‌شده، مسیر مستقیم محیط یادگیری به ادراکات اساتید با ضرایب ۰/۴۴، محیط یادگیری به مشارکت دانشجویان با ضریب ۰/۳۶، ادراکات اساتید به هویت موفق با ضریب ۰/۱۶۷ و مشارکت دانشجویان به هویت موفق با ضریب ۰/۳۰ در سطوح ۱ و ۵ صدم معنادار بوده‌اند. در ادامه مدل ساختاری روابط بین متغیرها بررسی و نتایج حاصل از آزمون مدل با استفاده از مدلیابی معادلات ساختاری به روش حداکثر درست نمائی در نمودار زیر ارائه‌شده است

نمودار شماره ۱ - الگوی آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

CMIN=1469.604, P≥.000; CMIN/DF=1.939; RMSEA=.06; AGFI=.742; GFI=.783; NFI=.815; CFI=.835; TLI=.812; IFI=.902

نمودار شماره ۱ نشان می‌دهد که باوجود معناداری کای اسکوئر (که در مطالعات با نمونه بالا معمولاً معنادار می‌شود) مقدار کای اسکوئر بر درجه آزادی پایین‌تر از ۲ بوده است. همچنین شاخص‌های مقتصدی نیز مانند شاخص هنجار شده NFIنیز بزرگ‌تر از ۰/۸، ریشه مربعات خطای برآورد RMSEAپایین‌تر از ۰/۰۷ حاصل‌شده است که بیانگر برازش نسبتاً مناسب مدل است.

جدول شماره ۵ - ضرایب مسیر متغیرها

	اثر مستقیم		غیرمستقیم		اثر کل	
مسیر	ضریب	معنادار	ضریب	معنادار	ضریب	معنادار
محیط یادگیری -> ادراکات اساتید	۰/۴۴۵	است	-	-	۰/۴۴۵	است
محیط یادگیری -> مشارکت دانشجویان	۰/۳۶۲	است	-	-	۰/۳۶۲	است
ادراکات اساتید -> هویت موفق	۰/۱۶۷	است	-	-	۰/۱۶۷	است
مشارکت دانشجویان -> هویت موفق	۰/۳۰۴		-	-	۰/۳۰۴	است
محیط یادگیری -> هویت موفق	-	-	۰/۱۸۵	است	۰/۱۸۵	است

بر اساس جدول شماره ۵ ارزیابی نقش متغیرها در تبیین هویت‌یابی موفق حرفه‌ای بر اساس نمودار و جدول فوق بیانگر معناداری تأثیر مستقیم ادراکات اساتید و مشارکت دانشجویان است؛ طوری که به ترتیب ۰/۱۶۷ و ۰/۳۰۴ تغییرات رفتار هویت‌یابی دانشجویان را تبیین می‌کند؛ آزمون اخذشده برای بررسی معناداری میانجی‌گری متغیرهای مذکور در رابطه بین محیط یادگیری و هویت‌یابی دانشجویان، مؤید تأثیر محیط یادگیری از مشارکت دانشجویان و ادراکات اساتید بر هویت‌یابی موفق حرفه‌ای بوده است. میزان اثر غیرمستقیم نیز معنادار بوده است. بر اساس می‌توان گفت زمانی که دانشجویان فرصت درگیری در فعالیت دانشگاهی را می‌یابند و احساس مثبتی نسبت اساتید و دلسوزی، خیرخواهی، حرفه‌ای گرایی استاد داشته و به او اعتماد کرده و مدل‌سازی نقش از طرف او را می‌پذیرند، محیط یادگیری تأثیر مثبت و قابل‌توجهی بر هویت‌یابی موفق حرفه‌ای دانشجویان دارد. زمانی که دانشجویان چنین احساسات مثبتی را در مورد روابط خود با اساتید تجربه نمی‌کنند، تأثیر محیط یادگیری مساعد به حداقل می‌رسد.

بحث

هویت همواره یکی از موضوعات محوری در پژوهش‌های اجتماعی بوده است. هویت حرفه‌ای یک هویت اجتماعی است و در ارتباط با دیگران و از طریق یادگیری و آموزش عملی و تجارب حرفه‌ای و در زمینه و فضای حرفه‌ای ایجاد می‌شود. در پژوهش حاضر، با تمرکز بر این موضوع، به بررسی نقش محیط یادگیری و توافق استاد–دانشجو در هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان پزشکی پرداخته شد. بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش نشان داد که دانشجویان کیفیت لازم برای محیط آموزشی را در حد پایین‌تر از متوسط ارزیابی کرده‌اند. یافته دیگر این تحقیق در رابطه با بررسی توافق استاد–دانشجو نشان می‌دهد که میانگین این مؤلفه بالاتر از متوسط بوده و توافق استاد–دانشجو در وضعیت مطلوبی قرار دارد و هرچه این ارتباط طولانی‌تر می‌شود، میزان رضایت‌مندی و توافق بین آن‌ها با اساتیدشان بیشتر و بهتر می‌شود. یافته‌های پارک و همکاران نشان داد که میزان رضایت‌مندی دانشجویان از اساتید مشاور در صورت در دسترس بودن آن‌ها بیشتر است[۲۲]. همچنین تحقیق موسوی و همکاران[۲۹]، رضایت‌مندی دانشجویان حوزه‌های مختلف پزشکی از اساتید مشاور را مطلوب توصیف کرده‌اند. نتایج مربوط به بررسی وضعیت هویت‌یابی نیز نشان می‌دهد که دانشجویان علوم پزشکی در هویت‌یابی حرفه‌ای خود موفق بوده‌اند و به ارزش‌های حرفه‌ای پزشکی را به در حد بالایی تعهد پیداکرده و توانسته‌اند خودشان را با هنجارهای حرفه‌ای سازگار کنند. خصوصاً اینکه به خاطر ماهیت رشته علوم پزشکی، از یک‌طرف این دانشجویان در تعاملات و توافق با اساتید خود احساس حمایت بیشتری دارند و از طرف دیگر آموخته‌های آن‌ها صورتی کاربردی و عملی دارد و این امر در شکل‌گیری موفق هویت حرفه‌ای آن‌ها مؤثر بوده است.

آزمون مدل نشان داد که هویت‌یابی دانشجویان متأثر از محیط یادگیری با میانجی‌گری توافق استاد–دانشجو بوده است. چنین نتایجی سازگار با نظریه یادگیری اجتماعی است که در آن بر اهمیت تعیین‌کننده‌های محیطی و موقعیتی و نیز عوامل فردی و بین فردی تأکید می‌شود. در این نظریه یادگیری مشتمل بر مشاهده، توجه، حفظ و نگهداری، بازتولید و انگیزش است. تعامل استاد دانشجو در یک محیط مساعد فرصت‌های بیشتری برای مشاهده رفتارهای حرفه‌ای برای دانشجویان فراهم می‌کند که بر اساس این مشاهدات آنها نگرش، دانش و

مهارت‌هایی را دریافت کرده، در صورت نیاز تعدیل و اصلاح نموده و درعین‌حال بازخوردهایی بر تکمیل صلاحیت‌های خود دریافت می‌کنند. نتایج سایر مطالعات[۶، ۱۶، ۱۹، ۲۲، ۲۳، ۳۰ و۳۱] نیز مؤید مفروضات این نظریه در جامعه پزشکی بوده است. برای مثال یاکوب و همکاران[۳۰] نشان می‌دهد که روابط با اساتید در گذراندن موفقیت‌آمیز دوره‌های کارآموزی و همچنین انتخاب مناسب رشته تخصصی توسط دانشجویان پزشکی تأثیر قابل‌توجهی دارد که این امر وابسته به کیفیت این روابط است که وجهی مهمی از آن توافق است. سانتوس و همکاران[۳۱] نیز نشان می‌دهند که دانشجویان پزشکی جدیدالورودی که در برنامه‌ای تحت عنوان برنامه جهانی ارتباطات استادشاگردی شرکت داشته‌اند تأثیر مثبتی از آن پذیرفته‌اند، به‌نحوی‌که در موقعیت‌های تصمیم‌گیری و مشارکت در فعالیت‌های اساسی برای شکل‌دهی به آینده حرفه‌ای نقش مهمی بازی ایفا کرده و علاوه توسعه صلاحیت رفتاری، ارتقای مهارت‌های رهبری موردنیاز برای بازار کار را تسهیل می‌کند. البته باید توجه داشت که این تأثیر و تأثرات در خلأ اتفاق نمی‌افتد.

دی پائولا و هوی [۲۵] متذکر می‌شوند، هرچند انتظار بر این است که یادگیری در یک موقعیت رسمی تحت عنوان کلاس درس یا کارگاه رخ دهد، لکن تحت تأثیر زمینهٔ وسیع‌تر نیز هست. از این منظر آنچه در دانشگاه و یا محیط بیمارستان رخ می‌دهد و آنچه عوامل و کادر آموزشی و دانشجویان از بوم شناخت، محیط، موقعیت، جو، حوزه، فرهنگ و فضای دانشگاهی و کیفیت داخلی آن درک می‌کنند، بر نحوه و کیفیت درونی کردن دانش، مهارت و نگرش و اساساً صلاحیت‌ها و اخلاقیات حرفه‌ای و به‌تبع آن هویت‌یابی تأثیرگذار خواهد بود. یافته‌های ترابی و ظهیری[۳۲] مهرام و همکاران[۳۳]عوامل محیطی را در تعامل استاد–دانشجو مؤثر می‌دانند و بر اهمیت آن تأکید دارند؛ بنابراین تعاملات دانشجویان با همدیگر و توافق آنان با اساتید خود برجسته‌ترین عرصه ساختار اجتماعی محیط آموزشی می‌باشد.

مسئله مهم دیگر سازگاری بین اجزا و عناصر سیستم آموزشی است[۳۴ و۲۵]. از دیدگاه هوی و میسکل [۳۴] اصل سازگاری بیان می‌کند که هرچه میزان تجانس میان عناصر سیستم بیشتر باشد اثربخشی سیستم بیشتر است. عناصر اصلی یک سیستم می‌توانند باهم تناسب یابند و به‌طور مؤثر عمل کنند که این امر منجر به ارتقای عملکرد اساتید و پیشرفت بالای دانشجویان می‌شود و برعکس اگر این عناصر باهم در تضاد باشند، مشکلات عملکردی ایجاد می‌شود. یکی از دلایل مهم این امر، سازگاری بین دو عنصر اساسی موقعیت آموزشی، یعنی استاد و شاگرد است.

تحقیقات نشان می‌دهد، بررسی و متناسب‌سازی خصوصیات اساتید و شاگردان و طبقه‌بندی آن‌ها برمبنای جنسیت، ریشه‌های قومی و خصوصیات فرهنگی و اجتماعی مشابه دغدغه اصلی نهادهایی است که در پی استفاده از روابط استادشاگردی برای انتقال دانش، نگرش و مهارت و به‌طورکلی توسعه توانمندی‌های مورد انتظار هستند[۳۵]. توافق بین اساتید و شاگردان به شکل‌گیری بهتر روابط استادشاگردی در جهت توسعه هویت حرفه‌ای موفق کمک می‌کند و هرچه استاد و شاگرد نسبت به یکدیگر سازگاری بیشتری داشته باشد، تعاملات بیشتر و رضایت بیشتری از طرف شاگردان تجربه می‌شود و سازگاری بیشتری را به ارمغان می‌آورد؛ سازگاری بیشتر نیز به راهنمایی بهتر، حمایت روانی اجتماعی و حمایت حرفه‌ای بیشتر و مدل‌سازی نقش مؤثرتر و درنتیجه توسعه بیشتر شاگردان منجر می‌شود [۳۶]. بنابراین غنای محیط یادگیری و بهبود آن، اگر با توافق اساتید و دانشجویان همراه شود به هویت‌یابی حرفه‌ای مثبت و قوی در دانشجویان منجر خواهد شد.

محدودیت‌ها: به‌مانند هر تحقیق دیگری محدودیت‌هایی ازلحاظ طرح تحقیقی، جامعه موردمطالعه و نحوه گردآوری داده‌ها بر تحقیق حاضر مترتب است که باید در تعمیم و تفسیر یافته‌ها مدنظر قرار گیرد. نخست اینکه گروه مورد مطالعه در تحقیق حاضر محدود به دانشجویان پزشکی عمومی، روش توصیفی و ابزار مورد استفاده پرسشنامه بود. ازآنجایی‌که در این‌گونه طرح‌ها متغیرهای دیگری، احتمالاً، نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار دهد، در تفسیر یافته‌ها باید به این مسئله توجه کرد. علاوه بر این، میزان ارزیابی محیط آموزشی و سنجش میزان تعاملات اساتید با دانشجویان در دانشگاه‌های مختلف، نتایج متفاوت دارد و البته که تنوع هویتی هم در دانشگاه‌ها حاکم است که لازم است در تحقیقات آتی مدنظر قرار بگیرد.

نهایتاً اینکه با توجه به برآورد متوسط و پایین مشارکت‌کنندگان تحقیق حاضر از محیط آموزشی خود ، بررسی عوامل مؤثر بر بهبود و ارتقای محیط آموزشی به‌ویژه در دانشگاه‌های علوم پزشکی باید در اولویت پژوهش‌های بعدی باشد. همین‌طور برای شناسایی عوامل مؤثر در تقویت هرچه بیشتر توافق استاد و دانشجو ازیک‌طرف و برای شناخت سایر ابعاد هویت و سایر عوامل مؤثر بر آن ، علاوه بر آنچه که در این تحقیق بررسی شد، بایستی تحقیقات و مطالعات بیشتری ترتیب داده شود.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر تأثیر معنادار محیط یادگیری از طریق نقش میانجی‌گری توافق استاد دانشجو بر هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان علوم پزشکی را نشان داد. بدین معنی که

محیط یادگیری از طریق ادراکات دانشجویان و نیز مشارکت دانشجویان بر هویت‌یابی موفق دانشجویان علوم پزشکی تأثیر معناداری دارد. همچنین در نتایج مشخص شد وضعیت محیط یادگیری در ارزیابی مشارکت‌کنندگان چندان‌که باید مطلوب نیست. بنابراین به مسئولین و مخاطبان توصیه می‌گردد تا تناسب و تجانس محیط یادگیری با محتوی آموزشی، اساتید و دانشجویان از طریق کاربردی کردن محتوی ، ایجاد نظام حمایتی مناسب ، توجه به امر مشاوره‌ی آموزشی دانشجویان و تأمین تسهیلات و امکانات آموزشی مطلوب تأمین گردد.

علاوه بر این، محیط‌های آموزشی پویا هستند و درگذر زمان نیاز به سازگاری با مقتضیات عصر خود دارند، لذا ارزیابی و پایش مستمر محیط‌های یادگیری و ادراک آن توسط دانشجویان برای شناخت نقاط قوت و ضعف، اصلاح و اعمال تغییرات، توسعه جنبه‌های مثبت و اتخاذ سایر تصمیمات مقتضی، امری ضروری است. بنابراین جهت تحقق این هدف، انجام طرح‌های مشابه در این خصوص مفید و مؤثر خواهد بود.

ملاحظات اخلاقی

کلیه شرکت‌کنندگان در مطالعه به‌صورت شفاهی رضایت خود را از شرکت در این مطالعه اعلام کردند و پژوهشگران به آن‌ها را از محرمانه بودن داده‌ها و اطلاعات شخصی اطمینان دادند. این پژوهش برگرفته از طرح پژوهشی(کد طرح ۱۹۹۶ – ط) در دانشگاه محقق اردبیلی می‌باشد

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند در این مطالعه تضاد منافعی وجود نداشته است

سپاسگزاری

از مسئولان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل و نیز دانشجویان گران‌قدری که در تکمیل پرسشنامه‌ها همکاری کردند، تقدیر و تشکر می‌شود

منابع

1- Giddens, A.. Modernity and self –identity, self and society in the late modern age. Translated by Naser Movafaghian. Tehran: Ney Publication, 1999 [Persian].
2- Henkel M. Academic identity and autonomy in a changing policy environment. Higher education. 2005 Jan;49(1):155-76.
3-Slay HS, Smith DA. Professional identity construction: Using narrative to understand the negotiation of professional and stigmatized cultural identities. Human relations. 2011 Jan;64(1):85-107.
4- Beijaard D, Meijer PC, Verloop N. Reconsidering research on teachers' professional identity. Teaching and teacher education. 2004 Feb 1;20(2):107-28.
5- Heidari H, Rezaei A. sociological analysis of professional identity of the students case study: students of university of Mazandaran. Journal of Iranian Cultural Research, 2012, 5(2): 1-29 [Persian].
6- Ghaneirad, M.A. Status of the scientific community in the field of social sciences. Sociological studies. 2006 Mar 22; 27 (19): 27-56.[Persian].
7- Amini M, Mehdizade M, Mashallahinejad Z, Alizade M. A survey of relation between elements of hidden curriculum and scientific spirit of students. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education. 2012, 17 (4): 81-103 [Persian].
8- Zokaei MS, Esmaili MJ. Youth and Academic and Educational Alienation. Iranian Journal of Cultural Research, 2012, 4 (16): 55 - 90 [Persian].
9- mohammadi A, mohammadi J. Students\'perception of the learning environment at Zanjan University of Medical Sciences. Journal of Medical education development. 2013 Oct 1;6(11):50-60. [Persian].
10- Dehing A, Jochems W, Baartman L. The development of engineering students professional identity during workplace learning in industry: A study in Dutch bachelor education. Engineering Education. 2013 Jul 1;8(1):42-64.
11- Ghaneirad, MA, Khosrokhavar F. Sociology of scientific actors in Iran. Tehran: Elm Publisher, 2011 [Persian].
12- Karanauskienė D, Kardelis K. The relationship between students' academic identity and academic achievements. Socialiniai mokslai. 2005(1):62-70.
13- rezaei, H., yamani, N. The Role of Learning Environment in Education Improvement and Interducing its Measurement Tools. *Educational Development of Judishapur*, 2016; 7(1): 37-47. [Persian].
14- Ghosh R, Haynes RK, Kram KE. Developmental networks at work: Holding environments for leader development. Career Development International. 2013 Jun 14: 18 (3): 232-256.
15- Kim YK, Sax LJ. The effects of student–faculty interaction on academic self-concept: does academic major matter?. Research in higher education. 2014 Dec;55(8):780-809.
16- Chang JC. Faculty student interaction at the community college: A focus on students of color. Research in Higher Education. 2005 Nov 1;46(7):769-802.
17- Ahmad N. Rapport and Positive Reinforcement: A Sine Qua Non for Effective English Language Teaching and Learning for Arab Students. Bangladesh Research Foundation Journal. 2018;7(1):29-51.
18- Benson TA, Cohen AL, Buskist W, Gurung RA, Cann A, Marek P, Marek P, Christopher AN, Koenig CS, Reinhart DF, LoSchiavo FM. Faculty forum. Teaching of Psychology. 2005 Aug 1;32(4):237-70.
19- Wilson JH, Ryan RG. Professor–student rapport scale: Six items predict student outcomes. Teaching of Psychology. 2013 Apr;40(2):130-3.
20- Cuseo J. Student–faculty engagement. New Directions for Teaching and Learning. 2018 Jun;2018(154):87-97.
21- Frisby BN, Martin MM. Instructor–student and student–student rapport in the classroom. Communication Education. 2010 Apr 1;59(2):146-64.
22- Park JJ, Adamiak P, Jenkins D, Myhre D. The medical students' perspective of faculty and informal mentors: a questionnaire study. BMC medical education. 2016 Dec;16(1):1-7.

23- Kim YK, Lundberg CA. A structural model of the relationship between student–faculty interaction and cognitive skills development among college students. Research in Higher Education. 2016 May 1;57(3):288-309.
24- Masoomi R. Asghari F. Mirzazade A. What is medical professionalism and how should we teach it?. The Journal of Medical Education and Development. 2018 Dec 10;13(3):176-93[Persian].
25- De Paula, Michelle F. And Hoy, Wayne K.. Educational Managers and Education Improvement, translated by Morteza Taheri and Saeed Ghiasi. Tehran: Research Institute for Cultural and Social Studies. 2013 [Persian].
26-Reshvanloo T, Arkhodi Ghalenoei M, Kareshki H. Psychometric Properties of Professor-Student Rapport Scale in Medical Sciences Students. Iranian Journal of Medical Education. 2019 Apr 10;19:22-32 [Persian].
27- Was CA, Isaacson RM. The development of a measure of academic identity status. Journal of Research in Education. 2008;18(3):94-105.
28- Hejazi E, Amani H, and Yazdani MJ. Evaluation of Psychometric Properties of Academic Identity Status Measure in Iranian Students. Journal of Psychological Methods and Models. 2010: 2 (5): 1-15 [Persian].
-29 Mousavi P, RokhAfrooz D, Pourghaumi S, Hekmat K, Haghaghizadeh MH, Hayati F. Survey of Nursing and Midwifery Students' SatisfactionfromPerformance of Academic Advisors in 1394. Educational Development of Judishapur. 2017 Jul 1;8(1):56-65 [Persian].
30- Jacobs BN, Boniakowski AE, Osborne NH, Coleman DM. Effect of mentoring on match rank of integrated vascular surgery residents. Annals of vascular surgery. 2020 Apr 1;64:285-91.
31- Santos JC, Goulart LF, Giansante L, Lin YH, Sirico AC, Ng AH, Tsapaki V, Bezak E, Ng KH. Leadership and mentoring in medical physics: The experience of a medical physics international mentoring program. Physica Medica. 2020 Aug 1;76:337-44.
32- Torabi A, Zahiri M. Study on influencing factors relationship between teacher and student in view of students of Ahvaz University of Medical Sciences. Jundishapur Scientific Medical Journal. 2012 Nov 21;11(5):549-57 [Persian].
33- Mahram, B., Saaketi, P., Masoodi, A., & Mermohammadi, M. Role components of the hidden curriculum in student's scientific identity. Journal of Curriculum Studies,2006; 1(3), 3-29 [Persian].
34-Educational administration: Theory, research, and practice. Random House Trade..Translate, 2008.
35-- Liang BG, Bogat A, Duffy N. Gender in mentoring relationships in DuBois DL, Karcher MJ, editors. Handbook of youth mentoring. Sage Publications; 2013 Apr 30: 159–175.
36- Ullrich LA, Jordan RM, Bannon J, Stella J, Oxenberg J. The mentor match: A new approach to implementing formal mentorship in general surgery residency. The American Journal of Surgery. 2020 Sep 1;220(3):589-92.